

Innovationer på landet – behövs särskilt stöd?

Kunskapsöverföring och innovationer är ett fokusområde i det nya landsbygdsprogrammet. Men frågan är om det behövs speciella stöd för innovationsverksamhet på landsbygden? I denna Policy Brief undersöker vi om det finns behov av andra typer av stöd till enskilda innovationer och affärsidéer i landsbygdsföretag än de som ges till företag i allmänhet.

- Resultaten talar för att generella stöd som riktar sig till alla företag oavsett lokalisering är att föredra.
- De som arbetar med innovationsstöd upplever att de behandlar landsbygdsföretag på samma sätt som företag i allmänhet.
- De problem som innovatörer på landsbygden upplever är desamma som många företagare på landsbygden upplever och är inte specifikt kopplade till innovationsverksamheten.

Innovationsstöd på landsbygden

Det finns flera aktörer i Sverige som arbetar med innovationsstöd i olika former, som exempelvis VINNOVA, innovationsfrämjande verksamheter vid högskolor och universitet, länsstyrelserna, olika organisationer riktade mot vissa branscher etc. Specifikt riktat mot landsbygden fanns det i landsbygdsprogrammet 2007-2013 ett stöd till samarbete för att få fram nya produkter och processer. Detta stöd gick främst till att finansiera relativt säkra projekt som troligen hade genomförts även utan stöd. Stödet användes endast i liten omfattning och avskaffades därför efter halva tiden. Om detta var ett tecken på att det inte fanns ett behov av stödet, att utformningen av det inte var optimalt eller att det saknades kunskap om det är dock oklart. Även i de regionalpolitiska företagsstöden, som tidigare endast funnits i mer glesbefolkade områden, finns det i vissa län innovationsstöd i form av innovationsbidrag, innovationslån och/eller innovationscheckar.

En stor aktör inom företagsfinansiering och rådgivning till små och medelstora företag är Almi Företagspartner AB. Almi ägs av staten och tanken är att det ska ha en marknadskompletterande roll, dvs. inte konkurrera med den privata marknadens utbud av tjänster. En del av Almis verksamhet är inriktad på innovationsstöd och även om Almis tjänster på inget sätt är specifikt riktade mot landsbygden så finns en del av deras kundföretag på landsbygden.

Denna studie

Om det finns skillnader i innovationsbeteende mellan innovatörer i tätorter och på landsbygden skulle detta kunna motivera ett specifikt stöd till landsbygden. Annars är det enklare att ha ett generellt innovationsstöd som både företag i tätorter och på landsbygden kan söka. För att undersöka om det finns skillnader har vi i denna studie intervjuat innovationsrådgivare i Almis 16 regionala dotterbolag. Vi har även gjort fallstudier av 8 företag på landsbygden som har fått innovationsstöd från Almi och undersökt vilka hinder dessa företag har upplevt och vilken betydelse stödet har haft. Denna studie undersöker därmed hur innovationsstöd till enskilda innovationer/affärsidéer fungerar. Bland jordbruksföretag där innovationsbehovet kan vara stort, men där den enskilde jordbrukaren inte förväntas utveckla ny teknik (som kan gynna många jordbrukare), är det kanske andra typer av innovationsstöd som behövs än de som studeras här.

Det är alltid svårt att definiera vad som menas med landsbygd och vad som är en lämplig definition i en region är inte det i en annan. I denna undersökning har vi i stort sett följt de definitioner som finns i de regionala genomförandestrategierna för landsbygdsprogrammet, vilket innebär att definitionen skiljer sig lite åt mellan regionerna. Den vanligaste förekommande definitionen följer Glesbygdsverkets definition där tätorter är orter med fler än 3000 invånare samt inkluderar området inom 5 minuters bilresa från tätorten. Det som inte är tätort räknas då till tätortsnära landsbygd eller glesbygd.

Vad är en innovation?

Det finns olika sätt att definiera vad som menas med en innovation. Almi har, liksom många andra, valt att följa den definition som OECD tagit fram i Oslomanualen där en innovation definieras som: "Införandet eller genomförandet av en ny eller väsentligt förbättrad vara, tjänst eller process, nya marknadsföringsmetoder eller nya sätt att organisera affärsverksamhet, arbetsorganisation eller externa relationer". Som tillägg till definitionen kan olika nivåer på nyhetskrav användas. Handlar det om något som är nytt för företaget, nytt för marknaden eller nytt för världen? Almi har valt att använda de två senare nyhetskraven. Med nyhetskravet "nytt för företaget" hamnar man mer i en diskussion om innovationsspridning, som kan vara viktigt bland just lantbruksföretag, men att diskutera vad som gynnar innovationsspridning är en annan fråga än den som studeras i denna undersökning.

Hur arbetar Almi?

En innovatör som har en idé kontaktar Almi och berättar om den. Innovationsrådgivaren ställer då en rad frågor för att ta reda på om innovatören har kontrollerat om idén verkligen är ny och vad det är

som är nytt med den i förhållande till sådant som redan finns. Verkar det vara en ny idé och innovatören verkar kapabel att genomföra projektet så råder rådgivaren innovatören att ansöka om förstudiemedel. Storleken på förstudiemedlet kan skilja sig åt mellan regionerna men vanligt är att en privatperson kan få upp till 25 000 kronor och ett företag kan få upp till 50 000. Vissa regioner har också krav på delfinansiering från företagen. Pengarna betalas ut mot faktura efter inköp av externa tjänster och inte direkt till innovatören. Det går inte att använda förstudiemedlet till att finansiera egen arbetstid. Förstudiemedlet används ofta till att göra en nyhetsgranskning (exempelvis hos Patent- och registreringsverket) för att kontrollera om idén verkligen är ny, anlita en patentingenjör för patentstrategisamtal och för att anlita en konsult av något slag för hjälp med att utveckla en prototyp. Flera företagare har dock påpekat att förstudiemedlet inte räcker speciellt långt. För företag som lyckas väl med sin idé med hjälp av förstudiemedlet kan det senare finnas möjlighet att gå vidare i processen hos Almi och ansöka om innovationslån eller andra typer av företagslån. Utöver det finansiella stödet erbjuder Almi sina kundföretag innovationsrådgivning.

En del innovatörer som hör av sig till Almi vill sälja sin idé eller hitta samarbetspartners. Almi arbetar dock inte med att sammanföra företag, men de kan tipsa om hur innovatören ska gå till väga.

Ett av problemen för innovationsstödet i landsbygdsprogrammet 2007-2013 var att det var få sökande, och därför har vi frågat rådgivarna på Almi om hur de arbetar med marknadsföring. Generellt för de flesta var att de annonserar i tidningar, radio eller TV så att de ska nå så många som möjligt. De ordnar också informationsträffar och försöker odla kontakter med andra organisationer som kan tänkas komma i kontakt med möjliga kunder för Almi. I de regioner som har stor andel landsbygd eller glesbygd arbetade rådgivarna aktivt mot kommunernas näringslivskontor så att dessa skulle slussa vidare till Almi. Det är ingen av rådgivarna på Almi som har uttryckt att de har få sökande och de flesta uppger att de gör slut på pengarna som finns i potten för innovationsstöd. Det är därmed tydligt att det finns ett behov av innovationsstöd och eftersom Almikontoren finns spridda över landet är det lätt även för företagare på landsbygden att komma i kontakt med dem.

Skillnader mellan landsbygd och tätort?

Ingen av de intervjuade rådgivarna upplever att de arbetar på olika sätt med innovatörer på landsbygden jämfört med innovatörer i tätorter. Ungefär hälften av rådgivarna upplever inte heller någon

skillnad mellan vilken typ av idéer det är som kommer från landsbygden respektive tätorter, medan den andra hälften upplever att det är mer produkter istället för tjänster på landsbygden, och att innovationerna mer är kopplade till den egna verksamheten än att man tänker helt nytt. Några innovationsrådgivare har påpekat att den största skillnaden i typ av idéer är mellan privatpersoner och företag.

För att få en uppfattning om landsbygdsföretag har svårigheter att ta del av Almis innovationsstöd, vilket skulle kunna motivera att landsbygden har behov av ett riktat innovationsstöd, har vi frågat rådgivarna om fördelningen av stöden i regionerna. I några regioner har vi fått statistik över fördelningen av förstudiemedel mellan landsbygd och tätorter och i andra har vi fått rådgivarens uppfattning om hur det ser ut. I ungefär hälften av regionerna verkar fördelningen av stöden följa fördelningen av befolkningen. I en fjärdedel av regionerna verkar det gå lite mer stöd till tätorter än till landsbygd, i en region går det betydligt mer till landsbygden än till tätorterna och i resterande hade innovationsrådgivaren antingen ingen uppfattning, trodde att de var spridda över länet eller bara sade att det var få stöd till landsbygdsföretag. Det verkar alltså inte som att företag på landsbygdsbygden systematiskt har svårare att få innovationsstöd än företag i tätorter.

Innovatörer på landsbygden

Vi har intervjuat åtta innovatörer som finns på landsbygden och som har fått innovationsstöd från Almi, varav en innovatör endast har fått rådgivning. Innovatörerna finns inom olika branscher, och tre av företagen har verksamhet som bara kan ligga på landsbygden och idéerna (maskiner för ekoodling, kräftburar och verktyg för att underlätta broddning av hästar) är kopplade till den ordinarie verksamheten. De andra företagen skulle i stort sett kunna vara lokaliserade var som helst då varken deras ursprungliga verksamhet eller deras idéer är specifikt kopplade till landsbygden (underkläder med ficka för insulinpump, vidareutveckling av skrapor som stryker bort överflödigt färg vid tryckning av tidningar etc., flisbrännare, mobil röntgen och takpannerengöring). Företagen är olika stora (från 1 person till ca 13 personer) och vissa hade nyligen fått förstudiemedel medan andra hade gått vidare i processen och fått andra typer av stöd.

För- och nackdelar med att vara innovatör på landsbygden

Trots att företagen driver väldigt skilda verksamheter så har de ungefär samma problem och samma åsikter om fördelar och nackdelar med att vara lokaliserade på landsbygden samt hur det hade gått för projekten utan stöd. Det största problemet med att vara lokaliserad på landsbygden är ofta avstånden som gör att företagaren måste vara mobil samt att det kan skapa problem vid

transporter. Det är svårare att få fram extratransporter och det kan ta lång tid att ta sig till en flygplats. Ett annat problem som de lite större företagen mött är problem vid rekrytering, speciellt av tekniskt kunnig personal. Det är både ett problem att denna personal inte finns lokalt, och att det kan vara dåliga kommunikationer vilket gör det svårt att rekrytera utifrån.

För ett par av företagen har det varit ett aktivt val att lokalisera sig på landsbygden, för andra har deras idé varit kopplad till den verksamhet de redan har på landsbygden. Flera framhåller de låga lokalkostnaderna på landsbygden som en stor fördel, andra att det finns ett stort kontaktnät som underlättar för verksamheten. De för- och nackdelar företagarna tar upp är därmed desamma som andra företagare på landsbygden upplever, och är inte kopplade till just innovationsverksamhet. Andra problem som företagarna har nämnt med att vara innovatör, men som inte nödvändigtvis är kopplade till att vara lokaliserad på landsbygden, är svårigheter att hitta tillverkare och distributörer.

Vad hade hänt med idéerna utan stöd från Almi?

Ungefär hälften av företagen säger att de inte hade kunnat genomföra projektet utan stöd från Almi (och till viss del även andra aktörer). Den andra hälften säger att de nog hade gjort det ändå men att det antingen hade tagit längre tid eller att det inte hade blivit lika bra då de inte hade kunnat ta in konsult hjälp för det de inte själva är experter på i produktutvecklingskedet. Detta är också något som rådgivarna nämner, att en del företag nog hade genomfört sina projekt även utan stöd men att de då kanske hade missat att kontrollera så att de inte gör intrång på något patent eller att slutresultatet kanske inte blir lika bra. Detta tyder på att stödet fyller ett behov och flera av rådgivarna har sagt att den typ av projekt som får förstudie medel aldrig skulle kunna få ett banklån.

Något företag har uttryckt att rådgivningsbiten varit oerhört värdefull medan andra har tryckt på att det är pengarna som varit det viktiga. Ungefär hälften av företagarna har tyckt att det varit ganska enkelt att söka stöd från Almi medan ett par har uttryckt att det var mycket jobb för lite pengar. I jämförelse med andra stödorganisationer, som länsstyrelsen eller VINNOVA, upplever dock företagen att det är enklare med Almi. Några har också sagt att osäkerheten om att få stöd är väldigt jobbig. Är det värt att lägga ner tiden på att söka eller inte?

Slutsats och policy-implikationer

Detta är en liten studie, baserad på intervjuer med innovationsrådgivare från de 16 olika Almi-regionerna och 8 intervjuer med innovatörer, och trots en del skillnader så finns det vissa slutsatser som kan dras.

Det verkar inte vara någon större skillnad på vilken typ av idéer som kommer från landsbygden jämfört med de som kommer från tätorter och innovationsrådgivarna arbetar på samma sätt och ger samma typ av stöd oavsett var innovatören är lokaliserad. Utbetalningarna av förstudiemedel verkar också till stor del vara spridda över regionerna på samma sätt som befolkningen.

De nackdelar som innovatörerna tar upp med att vara lokaliserade på landsbygden, exempelvis infrastrukturproblem som skapar problem vid transporter och rekrytering, är desamma som andra landsbygdsföretag upplever och är inte direkt kopplade till innovationsverksamheten.

Finns det då skäl till att ha olika typer av innovationsstöd till företag på landsbygden och i tätorter? Eftersom det inte verkar finnas några specifika problem kopplade till innovationsverksamhet på landsbygden och behovet av stöd tycks tillgodoses i samma utsträckning som i tätorter så tyder denna studie inte på det. För att stödja enskilda innovationer och affärsidéer förefaller de generella stöd som finns fungera lika väl för företag på landsbygden som för företag i tätorter.

Författare

Karin Bergman

Mer information

Ewa Rabinowicz
E-post: ewa.rabinowicz@slu.se
Telefon: 046 – 222 07 83

Karin Bergman
E-post: karin.bergman@slu.se
Telefon: 046 – 222 07 82

Mer att läsa

Rabinowicz, E., Ferguson, R., Kaspersson, E. och Lind, L. (2012) "På spaning efter ett innovationssystem för landsbygdsföretag", AgriFood Economics Centre Rapport 2012:3.

Bergman, K. (2013) "Varför välja mjölkrobot? – En analys av ett investeringsbeslut", AgriFood Economics Centre Policy Brief 2013:5.

**Vad är AgriFood
Economics
Centre?**

AgriFood Economics Centre utför kvalificerade samhällsekonomiska analyser inom livsmedels-, jordbruks- och fiskeriområdet samt landsbygdsutveckling. Verksamheten är ett samarbete mellan Sveriges lantbruksuniversitet och Lunds universitet och syftar till att ge regering och riksdag vetenskapligt underbyggda underlag för strategiska och långsiktiga beslut.

Kontakt

AgriFood Economics Centre
Box 730, 220 07 Lund
AgriFood Economics Centres publikationer kan beställas eller laddas ned på www.agrifood.se

---